

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

К в а л і ф і к а ц і й н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

«Джорджо Вазарі – видатний митець Італійського Відродження»

«Giorgio Vasari – an outstanding artist of the Italian Renaissance»

Виконала: здобувачка заочної форми навчання
спеціальності 032 Історія та археологія
Черткова Аріна Сергіївна

Керівник к.і.н., доц. Чепіженко В. В. _____

Рецензент PhD з історії та археології Федченко Є. Е.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від _____ 2022 р.

Завідувачка кафедри

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № 4

протокол № ____ від _____ 2022 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

Одеса 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	2
Розділ 1. Флоренція та Ренесанс.....	7
1.1. Громадянський гуманізм та неоплатонізм.....	7
1.2. Флоренція як центр Відродження.....	13
1.3. Доба Ренесансу.....	15
Розділ 2. Творчість та життєвий шлях Джорджіо Вазарі.....	19
2.1. Вазарі – архітектор.....	21
2.2. Вазарі – живописець.....	26
Розділ 3. “Le vite de` piu eccellenti pittori, scultori e architettori”.....	31
3.1. Теоретичний фундамент мистецтва.....	31
3.2. Характерні риси “Життєписів”.....	38
3.3. Аналіз тексту.....	48
Висновки.....	55
Список джерел та літератури.....	57

Вступ

Джорджіо Вазарі (1511-1574) - художник-маньєрист, і водночас теоретик Ренесансу, оспівувач мистецтва та майстерний придворний, працелюбний і видатний архітектор, живописець, якому належить розпис відомого флорентійського дуомо Брунеллескі, найбільший прихильник Мікеланджело і, нарешті, автор відомих “Життєписів видатних живописців, скульпторів та архітекторів” (1550 р.) Користуючись численними, іноді невідомими джерелами, живими традиціями та розповідями, власними багатими враженнями та досвідом, обширним листуванням, Вазарі залишив працю, яка слугує основним джерелом при вивченні мистецтва Відродження. Його критичні погляди та ідеали до нашого часу являють собою теми для дискусій в художніх та мистецтвознавчих колах - з Вазарі сперечаються, погоджуються чи не погоджуються, вихваляють за продуктивність праці і зневажають за неточність наведених даних, але обійти стороною його фігуру майже неможливо.

Актуальність роботи пояснюється невпинним інтересом, який протягом століть продовжує викликати культура, мистецтво Ренесансу та його величезні за своїм значенням діячі. Джорджіо Вазарі, як яскравий представник своєї епохи, без вивчення літературної творчості якого не обходиться жодна праця про митців Відродження і в наші дні, - яскраве тому підтвердження.

Метою даної роботи є дослідження ролі Вазарі як одного з перших мистецтвознавців, аналіз його біографії, творчості та впливу на нього історичних і культурних обставин.

Виходячи з мети роботи сформульовані відповідні *задачі*:

1. Зобразити передумови виникнення ренесансної культури у Флоренції, що представлені впливом гуманістичної думки.

2. Навести опис життєвого шляху, літературної творчості, живописних та архітектурних праць Вазарі.
3. З'ясувати роль перших мистецтвознавчих, у сучасному розумінні, праць майстрів, попередників Вазарі.
4. Проаналізувати текст «Життєписів найбільш знаменитих живописців, скульпторів і архітекторів».

Об'єктом дослідження є культурно-історичні обставини та творчість митців чінквеченто.

Предметом дослідження виступає фігура Джорджіо Вазарі, зокрема, роль його літературно-наукової діяльності.

Хронологічні рамки:

Культура Відродження в Італії пройшла декілька етапів еволюції, кордони яких відмічені рубежами століть - XIV, XV, XVI або треченто, кватроченто, чінквеченто.

Територіальні рамки охоплюють охоплюють територію італійських земель, зокрема регіон Тоскана.

Серед *джерел* потрібно виділити документи особистого походження. Даний вид джерела створюється від конкретної людини, яка дає можливість осмислити особистість автора, і епоху в якій він живе. Аналіз даного виду джерел допомагає застосовувати такі підходи як, інформаційний, комунікативний, за допомогою якого ми можемо спостерігати бачення автора на проблеми епохи та його думку; біографічний, що розкриває сутність особистості.

Наприклад, до таких джерел можна віднести Леон-Батиста Альберті «Десять книг про архітектуру: у двох томах»; Три книги про живопис (1436)» Андреа Палладіо "Чотири книги про архітектуру"; Бенвенуто Челліні "Трактат про скульптуру (1568)"; Лоренцо Гіберті "Коментарі"; Леонардо да Вінчі "Книга про живопис".

Даний вид джерел допомагає нам краще розуміти думки майстрів, їх ідеї та нововведення.

Але все ж таки основним джерелом даної праці є «Життєписи найбільш знаменитих живописців, скульпторів і архітекторів» - зібрання біографій (з описом деяких їхніх творів), підготовлене Джорджіо Вазарі. Надруковано у 1550 році, у розширеному вигляді – у 1568 році. Протягом століть - основне (а часом і єдине) джерело інформації про найвидатніших митців Ренесансу.

До створення рукопису «Життєписів» Вазарі підійшов вже, будучи зрілою людиною, яка мала досвід спілкування з різними власниками творів мистецтва, меценатами, художниками. Вазарі був патріотом Флоренції та включив до книги біографії всіх відомих флорентійських майстрів, приписавши флорентійцям навіть винахід гравюри.

Твір розділено на п'ять частин: Перша частина - це посвята Козімо I Медічі та вступ, за яким слідує довідковий і технічний текст про живопис, скульптуру та архітектуру. З другої частини починаються власне життєписи. Тут наведено біографії треченто від Чімабуе до Лоренцо ді Біччі. Серед наведених життєписів - Джотто, Сімоне Мартіні, П'єтро Лоренцетті, Дуччо, Андреа Орканья, Антоніо Венеціано, Джованні да Понте, Уголіно, Спінелло Аретіно.

У третій частині наведені, крім інших, біографії майстрів кватроченто - Якопо делла Кверча, Лоренцо Гіберті, Мазаччо, Філіппо Брунеллескі, Донателло, Дезідеріо і Сеттіньяно, Сандро Боттічеллі, Антонелло да Мессіна, Алессо Бальдовені, Доменіко Гірландайо, Андреа Верроккйо, Джованні Белліні. Четверта частина твору присвячена Високому Відродженню. Це суміш життєписів другорядних художників та скульпторів з художниками величезного обдарування, які проклали нові шляхи в тих областях, де працювали.

Тут наведено, крім інших, життєпис таких уславлених особистостей, як Донато Браманте, Джорджоне, Корреджо, Рафаеля Санті, Леонардо да Вінчі, Лоренцо ді Креді, Бальдассаре Перуцці, Доссо Доссі, Антоніо да Сангалло. Основна частина італійських маньєристів представлена у п'ятій частині. У ній продовжені також життєписи майстрів Венеції, які в основному працювали після смерті Белліні та Джорджоні. У ній наведені, крім інших, біографії Себастьяно дель Пьомбо, Тіціана, фра Монторсолі, Даніеле і Вольтерра, Мікеланджело, Якопо Сансовіно, Леоне Леоні, Франческо Сальвіаті, Приматіччо, трьох художників Гірландайо. Короткий життєпис Якопо Тінторетто захований у біографії Баттіста Франка.

Саме в цій частині Вазарі розмістив і власний життєпис. Перше скорочене російське видання Вазарі підготувало в 1933 видавництво Academia. Над перекладами текстів працювали А. Габричевський, Ю. Верховський, А. Джівелегов, якому належить вступ.

Найбільш повний російський переклад твору Вазарі було виконано у середині ХХ століття А.І. Венедиктовим за редакцією А.Г. Габричевського. Вперше побачив світ у 1956 році, цей переклад і використовуватиметься у цьому дослідженні.

У ХІХ столітті з'являються фундаментальні, узагальнюючі роботи з вивчення культури Відродження. Швейцарський історик Якоб Бурхард у 1860 році написав свою працю «Культура Італії епохи Відродження», ця книга стає початком дослідження епохи Відродження. Бурхард досліджує цю епоху, як цілісну картину.

Класична праця американського мистецтвознавця Бернарда Бернсона (1865-1959) «Живописці італійського Відродження» дає уявлення про різні школи та майстрів італійського Відродження. Про кожного конкретного художника автор міркує стосовно приналежності його до однієї з чотирьох італійських шкіл тієї епохи - флорентійської, венеціанської,

охопленому святим гнівом Мойсеї, в *Pensieroso*, в *Ночі в В'язнях* вгадується внутрішня напруга, що досягла своєї межі і водночас не порушує гармонію тілесної форми. [10]

"Досконала людина" Мікеланджело - мислитель і діяч, борець і трудівник, мученик ідеї. Мікеланджело повторює думку Леонардо: художник у своїх творах відтворює самого себе. Невипадково, на протипагу Леонардо, він ставив скульптуру вище живопису. Скульптор бореться з опірною матерією, його робота вимагає напружених зусиль, відсутність яких Леонардо вважав перевагою ремесла живописця. І Бога-Творця Мікеланджело мислить на кшталт скульптора, який своїм молотом дає форму твердому каменю.

У центрі творінь Мікеланджело — завжди людина, у яких — безперервне зображення людської драми у космічній драмі вищої реальності, у яких форма — у зіткненні з тягарем матеріальності, у яких душа — божественна, вона, ув'язнена в тілі, прагне скинути її. Прагнучи висловити у всій своїй творчості це головне відчуття загального драматизму, Мікеланджело включає це прагнення і свою власну напругу між моментом споглядання форми і трагічним моментом боротьби форми, ідеї, яка хоче звільнитися зі свого ув'язнення.

Висновки

У кінці XV століття ренесансна культура займала лідируючі позиції у багатьох областях духовного життя суспільства, а гуманістична освіченість стала нормою суспільного престижу.

Італійський гуманізм епохи Відродження протягом більш ніж двох віків визначав головний напрямок розвитку культури країни. Він склався у широкий світогляд, в основу якого полягли нові уявлення про місце людини у системі світобудови та його земному призначенні, про характер взаємовідносин особистості та суспільства, значенні культури у досконалому влаштуванні індивідуального та соціального буття.

Гуманістична думка мала серйозний вплив на різні області ренесансної культури, стимулювала новаторство та творчі досягнення. Людину всіляко звеличують за здатність до самопізнання і розуміння всієї системи світобудови, розглядають її як центральну ланку цієї системи, нарешті, за творчими можливостями порівнюють з Богом. Звеличення та обожнювання людини стало характерною рисою флорентійського неоплатонізму.

Якщо ж говорити про Вазарі, то незважаючи на велику кількість архітектурних робіт та плодючість майстра в живописі, Джорджо Вазарі увічнив своє ім'я завдяки тому, що став основоположником такої науки, як мистецтвознавство. Його фундаментальна праця «Життєпису найзнаменитіших живописців, скульпторів та архітекторів» («Le Vite de' più eccellenti Pittori, Scultori e Architetti») стала для нащадків головним джерелом знань про 178 великих італійських творців епохи Відродження.

«Життєписи найзнаменитіших живописців, скульпторів і архітекторів» – це збірка біографій, що оповідають про художників періоду Відродження, майже виключно італійців. Книга була опублікована у 1550 році. Вазарі провів дослідження та написав її у співавторстві зі своїм

ученим другом Вінченцо Боргіні за участю кількох місцевих інформаторів. Книга присвячена тому, що Вазарі називає відродженням (*rinascita*) мистецтва, після того, як воно занепало «повного занепаду» з падінням Стародавнього Риму. Відродження мало три яскраво виражені стадії розвитку, кульмінацією яких стало мистецтво Мікеланджело. Тому масивний том розділений втричі частини, кожна з яких приблизно відповідає сторіччю. У кожній є свій герой – всесвітньо відомий художник і при цьому обов'язково тосканець: Джотто ді Бондоне (1266(7)–1337), Філіппо Брунеллескі (1377–1446) та Мікеланджело Буонарроті (1475–1564).

Ця дивовижна людина, обдарована різними талантами і великою працелюбністю, зуміла зробити істотний внесок в італійське та світове мистецтво.

Список джерел та літератури

Джерела

1. Commentarii : Записки об итальянском искусстве / Лоренцо Гиберти ; Перевод, примечания и вступительная статья Андрея Губера. Москва : Изогиз, 1938. 104 с., ил.
2. Альберті Л.-Б. Три книги о живописи. Мастера искусства об искусстве : Избранные отрывки из писем, дневников, речей и трактатов : В четырех томах / Под общей редакцией Д. Аркина и Б. Терновца. Москва ; Ленинград : ИЗОГИЗ, 1936—1939. Том I / Редакция и примечания А. Губера и А. Сидорова; Вводная статья Л. Пинского. 1937. 621 с., ил.
3. Вазари Дж. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих / Пер. с итал. А.И. Бенедиктова и А. Г. Габричевского. Москва, 1956-1971.
4. Да Вінчі Л. Избранные отрывки из литературного наследия. Мастера искусства об искусстве : Избранные отрывки из писем, дневников, речей и трактатов : В четырех томах / Под общей редакцией Д. Аркина и Б. Терновца. Москва ; Ленинград : ИЗОГИЗ, 1936—1939. Том I / Редакция и примечания А. Губера и А. Сидорова; Вводная статья Л. Пинского. 1937. 621 с., ил.
5. Делла Франческо П. “О живописной перспективе Петра, живописца из Борго Сан Сеполькро”. Мастера искусства об искусстве : Избранные отрывки из писем, дневников, речей и трактатов : В четырех томах / Под общей редакцией Д. Аркина и Б. Терновца. Москва ; Ленинград : ИЗОГИЗ, 1936—1939. Том I / Редакция и примечания А. Губера и А. Сидорова; Вводная статья Л. Пинского. 1937. 621 с., ил.

Література

6. Payne A. Vasari, architecture, and the origins of historicizing art. 2001.

7. Арган Дж.К. История итальянского искусства: Пер. с ит. В 2 т. Т. 2. Научн. ред и послесл. В. Д. Дажиной. Москва: Радуга, 1990. 239 с., ил.
8. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности / ред. С.С. Авиринцев. Москва: Наука, 1989. 272с.
9. Бернсон Б. Живописцы Итальянского Возрождения. Б.Г.С.-Пресс, 2006. 559 с.
10. Бицилли П. М. Место Ренессанса в истории культуры / Сост., предисловие и комментарии Б. С. Кагановича. Санкт-Петербург: Мифрил, 1996. 256 с.
11. Буркхардт Я. Культура Возрождения в Италии. Москва: Юристъ, 1996. 591 с.
12. Гарэн Э. Проблемы итальянского Возрождения. Пер. с итал. Москва, 1986. 394 с.
13. Головин В.П. Мир художника раннего итальянского Возрождения. Москва: Новое литературное обозрение, 2003. 288 с., ил.
14. Гомбрих Э. Символические образы. Очерки по искусству Возрождения / Э. Гомбрих; общ. ред. и вступ. ст. В. П. Шестакова; пер. Е. Доброхотовой-Майковой. Санкт-Петербург: Алетейя, 2017. 408 с : ил.
15. Гуманистическая мысль итальянского Возрождения [Сост., авт. вступ. ст., отв. ред. Л.М. Брагина]; Науч. совет "История мировой культуры". Москва: Наука, 2004. 358 с.
16. Дворжак М. История итальянского искусства в эпоху Возрождения. Москва, 1978 г. Т.2 394 с.
17. Делюмо Ж. Цивилизация Возрождения / Пер. с франц. И. Эльфонд. — Екатеринбург: У-Фактория, 2006. 720 с
18. Дживелегов А.К. Творцы итальянского Возрождения в 2 книгах. Книга 1. Москва: ТЕРРА - Книжный, 1998. 352 с.
19. Дживелегов А. К. Творцы итальянского возрождения книга 2 книгах. Книга 2. Москва: ТЕРРА - Книжный, 1998. 352 с.

20. История мировой живописи. Итальянская живопись начала XVI века / Т.Пономарева. Москва: Белый город, 2008. 125с.
21. Итальянский гуманизм эпохи Возрождения. Сборник текстов. Переводы с латинской и комментариев Н.В. Ревякиной, Н.И.Девятайкиной, Л.М.Лукьяновой. Вступительная статья и редакция С. М. Стама, Часть 1. Издательство Саратовского университета. 1984 г.
22. Культура Возрождения и власть / Отв. ред. Л.М. Брагина. Москва: Наука, 1999. 223 с. (с. 130-145)
23. Круглова Л.К. Культура Возрождения (текст лекций) // Культурология. 1997.№2-3.С.138-156. с.369-372, с.412.
24. Лосев А.Ф. Эстетика Ренессанса / А.Ф.Лосев. Москва: Мысль, 1978. 367с.
25. Мастера искусства об искусстве : Избранные отрывки из писем, дневников, речей и трактатов : В четырех томах / Под общей редакцией Д. Аркина и Б. Терновца. Москва ; Ленинград : ИЗОГИЗ, 1936—1939.Том I / Редакция и примечания А. Губера и А. Сидорова; Вводная статья Л. Пинского. 1937. 621 с., ил.
26. Петров М.Т. Итальянская интеллигенция в эпоху Ренессанса. Ленинград: Наука, 1982. 216 с.
27. Степанов А.В. Искусство эпохи Возрождения. Италия. XIV-XV века. Санкт-Петербург: Азбука-Классика, 2003. 504 с.: ил.
28. Тихомиров А.Н. Искусство итальянского Возрождения. Москва: Издательство Академии художеств СССР, 1963. 70 с.
29. Тучков И. И. Джорджо Вазари и архитектура чинквеченто: конец эпохи Возрождения. // Актуальные проблемы теории и истории искусства: сб. науч. статей. Вып. 6. / Под ред. А. В. Захаровой, С. В. Мальцевой, Е. Ю. Станюкович-Денисовой. Санкт-Петербург: НП-Принт, 2016. С. 395—406.
30. Яковлева Н.С. Теоретические идеи Джорджо Вазари в контексте научного знания XVI века : диссертация кандидата искусствоведения :

17.00.09 / Яковлева Нина Сергеевна; [Место защиты: Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена].- Санкт-Петербург, 2009. 206 с.